

SIMON JENKO, OBRAZI

Obdobje med romantiko in realizmom na slovenskem

Obdobje med romantiko in realizmom na slovenskem traja od **1849** do **1899**. Mejnika predstavljata **smrt največjega slovenskega romantika Franceta Prešerna** ter **izdaja Cankarjeve in Župančičeve pesniške zbirke Erotika in Čaša opojnosti**.

Leta 1950 je avstrijska monarhija uvedla Bachov absolutizem, v 60. letih sta se (na slovenskem) oblikovali dve politični skupini (staroslovenci pod okriljem Janeza Bleiweisa in mladoslovenci, katere je najprej vodil Levstik, kasneje pa Tavčar). Konec 80. let nastaneta dve politični stranki in sicer klerikalna in liberalna, kasneje pa še socialdemokratska oziroma delavska.

V 6. letih se je prav tako močno razvilo **čitalniško gibanje**, kar je še povzročilo politični razvoj in odraz te narodno odločnejše politike so bili t. i. tabori, množična predavanja in zborovanja na prostem (med leti 1868 in 1871 jih je bilo 18).

Razvijala se je tudi industrija, vendar je bila v veliki meri povezana s tujim kapitalom. Narodno napredno meščanstvo so tvorili predvsem izobraženci, ki so izhajali iz kmečkega okolja.

Književnost med romantiko in realizmom na slovenskem

Na slovenski realizem je močno posegel **Prešernov vpliv**, ki je bil prisoten kar do 2. Pol. 19. Stol, zato mu tudi ne moremo reči pravi realizem, ampak ga imenujemo **romantični oziroma poetični realizem ali pa kar obdobje med romantiko in realizmom**. V tem času smo Slovenci tako politično, kot nacionalno in tudi kulturno **zoreli**.

Kulturni center Slovencev je bil v tem času **Celovec**, kjer je leta 1858 začel izhajati **Slovenski glasnik** (urednik je bil Anton Janežič) in v katerem so objavljali svoja dela vsi takratni slovenski pisatelji. Prav tako v Celovcu so 4 leta prej ustanovili **Mohorjevo družbo**, katere število naročnikov se je večalo, zasloveli pa so z izdajo zbirke Slovenske Večernice.

V tem času sta izhajala dva pomembna časopisa: **Ljubljanski zvon (1881)** ter **Dom in svet (1888)**.

Prav tako pomemben je dijaški list Vaje, ki je izhajal v letu 1854/55. Prepisovali so ga ročno, v njem pa so med drugimi sodelovali tudi Jenko, Mandelc in Tušek.

Leta 1899 sta izšli pesniški zbirki Erotika (Ivan Cankar) ter Čaša opojnosti (Oton Župančič), ki sta se oddaljili od realizma, znova vpeljali romantičen pogled na svet in odprli vrata novemu obdobju – moderni.

Najpomembnejši ustvarjalci tega obdobja so **Fran Levstik, Josip Jurčič, Simon Jenko, Josip Stritar, Janko Kersnik, Ivan Tavčar, Simon Gregorčič in Anton Aškerc**.

Najbolj priljubljene prozne zvrsti v tem obdobju so bile povesti, novele, vaške zgodbe, značajevke in slike, razvija se tudi roman.

Najbolj priljubljena in popularna poezija je bila **domovinska**, ustvarjalci pa so se lotevali tudi **ljubezenskih, nacionalnih, političnih in satiričnih pesmi**. Prav tako pogoste so bile **pripovedne pesmi**, le da so obravnavale nove teme; Prešeren je namreč prvi uvedel balade in romance, vendar z pretežno ljubezensko vsebino. Izrazit pripovedni pesnik je bil Anton Aškerc, ostali pesniki pa Fran Levstik, Josip Stritar, Simon Gregorčič in Simon Jenko.

Simon Jenko

Simon Jenko se je rodil leta 1835 v Podreči pri Mavčičah kot nezakonski otrok revnim staršem, sprva je študiral bogoslovje, nato se je prepisal na pravo, vendar ni nikoli odprl svoje pisarne; vedno je delal le kot odvetniški vajenec. Umrl je leta 1869 star komaj 34 let zaradi možganskega vnetja; pokopan je v Kranju.

S svojimi spisi se je najprej pojavljal v Vajah, leta 1865 je izdal svojo prvo pesniško zbirko Pesmi, kasneje pa so izšle še 3 značajevke – Spomini, Tilka in Jeprški učitelj.

Mladost je preživel v naravi s svojimi vrstniki, ki ga opisujejo, kot vedrega, živahnega, bistrega, vendar rahločutnega. Njegovo mladostniško doživljanje narave in okolja se odraža v njegovih delih, slikovito opisuje naravo po spomnih iz mladosti, pogosti so motivi gorenjske pokrajine, v karteri je preživel najlepša leta svoje mladosti oziroma življenja.

Jenkova poezija zajema predvsem domovinske (Dan slovanski, Obraz XII...) in ljubezenske teme (cikla ljubezenskih pesmi Obujenke in delno Obrazi, Pred durmi, Zakaj me ne ljubiš?...), pisal pa je tudi refleksivno poezijo (Ptici, Na grobeh...), humorne pesmi, pa tudi pripovedne (Mozski duhovi, Knezov zet..).

Obrazi

Obraz je oznaka za kratko pripovedno književno zvrst, ki se v 19. Stoletju pojavlja tudi v liriki. V obrazu je pomembno **ubesedovanje statične narave**, subjektivno in objektivno je v ravnotežju. Obraz je torej epsko razpoloženska pesem, saj se v njem združujeta epska in lirska razpoloženska funkcija narave.

Jenkov cikel ljubezenskih pesmi Obrazi zajema 21 pesmi in je njegovo najpomembnejše lirsko delo. Nastajal je več let, prvič pa je bil objavljen leta **1858**. Uvodni obraz je brez številke, ostali so označeni. Sprva so bile v cikel vključene tudi domovinske pesmi, vendar jih je kasneje pesnik izključil.

V ciklu lahko opazimo več idejnih teženj; v uvodnem obrazu pa najdemo programski pomen, ki je realističen – v pesmi so podobe ali slike, ki so več kot le stvarna podoba zunanjega predmeta, le-ta pa je neodvisen od avtorja, ki je ustvaril podobo. Ustvarjalec slika predmet od zunaj, ne da bi vsiljeval subjektivni komentar.

Pesmi v ciklu Obrazi lahko radelimo na 4 skupine, in sicer romantične, ljubezenske pesmi, pesmi razočaranja in t. i. realistične obraze.

Oblika je preprosta in enotna; vsak obraz je sestavljen iz treh kitic, ki imajo vse enako verzno obliko – šestzložni krakovjak oziroma verz poljske ljudske pesmi.

Skladenjsko je Jenkova poezija bolj preprosta kot Prešernova – povedi so kratke, metaforika je preprosta, prilastki so redkejši in bolj običajni; njegov izraz je bliže ljudski kot visoko romantični poeziji.

Uvodni obraz Vstala je narava je najbolj preprost. V njem je narava posebljena, slika pred nami se giblje in je živa. Opazovalec te prebujene narave je pesnik, ki naravo čuti in je pravzaprav ogledalo njegovega duhovnega počutja. Pesnikov odnos do narave je romantičen, sam opis narave pa že realističen.

V **petem obrazu** (Ko je sonce vstalo) pesnik hvali sonce, le-to pa mu s posmehom odvrne, da je že bilo, ko njega še ni bilo in še bo, ko njega ne bo več. S tem poudari minljivost človeka in večnost narave. Pesnik obžaluje, da ni vsakega dne izkoristil, kakor bi ga lahko. Bistvo človekovega bivanja je, da uživa vsak dan v svojem kratkem življenju.

Tema obeh pesmi je **bivanjska**, motivi pa so **narava in minljivost človeka**.

V **sedmem obrazu** (Zelen mah obrašča) se pesnik sprašuje v čem je človeška moč in kaj so dela narave. Ugotavlja, da ni minljiv le človek, temveč tudi njegova dela in to minljivost človeškega življenja primerja s sanjami. Pride do spoznanja, da smo ljudje nemočni, človekova dejanja pa ničelna in brez pomena.

Deseti obraz (Mlade hčere truplo) govori o materi, ki je izgubila hčer in žaluje za njo. Pesnik želi prikazati moč narave in njeno krutost – večja ko je človekova bolečina, bolj je narava smejoča in vesela; za človeka ji je vseeno.

V tej pesmi naletimo na oblikovni kontrast, saj sta si v zadnji kitici stavka nasprotna, poleg tega pa se Jenko skozi podobo slavca, ki v romantiki predstavlja nežnost in milino, tu pa je brezčuten in krut, kaže modernega.